

Nuolatinių Lietuvos gyventojų iš individualios veiklos gautų pajamų apmokestinimas

2009 03 05

Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pagal naujausius Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo, Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo pakeitimus parengė informacinį leidinį „Nuolatinių Lietuvos gyventojų iš individualios veiklos gautų pajamų apmokestinimas“.

I. Gyventojų, vykdančių individualią veiklą pagal verslo liudijimą, apmokestinimas.

1.1. Gyventojų, vykdančių individualią veiklą įsigijus verslo liudijimą, mokamos privalomojo sveikatos draudimo įmokos.

Gyventojai, vykdančys individualią veiklą įsigijus verslo liudijimą, privalomojo sveikatos draudimo (toliau – PSD) įmokas moka patys už save. Jie verslo liudijimo galiojimo laikotarpiu kas mėnesį moka 9 proc. minimalios mėnesinės algos, galiojančios mėnesio, už kurį mokama įmoka, paskutinę dieną (toliau – MMA) (šiuo metu MMA yra 800 Lt, todėl PSD įmoka yra 9 proc. nuo 800 Lt, t. y. 72 Lt) dydžio PSD įmoką.

Gyventojai, vykdančys individualią veiklą įgiję verslo liudijimą ir kartu patenkantys į draudžiamųjų valstybės lėšomis kategoriją ir (ar) gaunantys darbo užmokesčio pajamų, neprivalo kas mėnesį mokėti PSD įmokų. Tokie gyventojai metinę 864 Lt (72 Lt x 12 mėnesių) PSD įmoką gali sumokėti kartą per metus, tačiau ne vėliau kaip iki kitų metų gegužės 1 dienos.

Atkreipiamė dėmesį, kad gyventojai, kurie įsigijo verslo liudijimą iki 2008 metų gruodžio 31 dienos, yra apdrausti PSD iki 2009 m. sausio 1 dienos galiojusio Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo nustatyta tvarka. Vadinasi, jeigu gyventojas verslo liudijimą, kuris yra skirtas veiklai vykdyti visus (pilnus) 2009 metus, įsigyja iki 2008 metų gruodžio 31 dienos, jis yra laikomas apdraustu anksčiau galiojusia tvarka, t. y. jam nebereikia 2009 metais mokėti PSD įmokų pagal naujai galiojančią tvarką.

Jeigu gyventojas iki 2008 metų gruodžio 31 dienos verslo liudijimą įsigyja veiklai vykdyti ne visiems (ne pilniems) 2009 metams ir 2009 metais kito verslo liudijimo nebeįsigyja (arba turimojo neprasitęsė), tuomet šis gyventojas neprivalo mokėti PSD įmokų už tuos 2009 metų mėnesius, kuriais galioja įsigytas verslo liudijimas, t. y. už kuriuos PSD įmokas jis jau sumokėjo įsigydamas verslo liudijimą iki 2008 m. gruodžio 31 dienos. Tačiau už likusius 2009 m. mėnesius gyventojas, jei nėra draudžiamas PSD kitose draudžiamųjų gyventojų kategorijose, privalo mokėti už save kas mėnesį 9 proc. MMA (72 Lt) kaip besidraudžiantis savarankiškai.

Jeigu gyventojas iki 2008 metų gruodžio 31 dienos verslo liudijimą įsigyja veiklai vykdyti ne visiems (ne pilniems) 2009 metams, tačiau 2009 metais šis gyventojas įsigyja ir kitą verslo liudijimą (arba prasitęsė įsigytąjį iki 2008 metų gruodžio 31 dienos), tuomet šis gyventojas (72 Lt) PSD įmokas moka antrojo (pratęstojo), t. y. 2009 metais įsigyto, verslo liudijimo galiojimo laikotarpiu.

Pavyzdys

Gyventojas 2008 m. gruodžio 19 d. įsigijo verslo liudijimą veiklai vykdyti 2009 m. sausio – balandžio mėnesiais. Už verslo liudijimą sumokėta 1000 Lt. Gyventojas 2009 m. sausio – balandžio mėnesiais laikomas apdraustu PSD. Tarkime, 2009 m. gegužės mėnesį šis gyventojas verslo liudijimą prasitęsė iki 2009 m. gruodžio mėnesio, todėl nuo gegužės mėnesio toks asmuo privalo mokėti PSD įmokas nuo 2009 m. sausio 1 dienos įsigaliojusia tvarka. Vadinasi jau nuo gegužės mėnesio iki gruodžio mėnesio gyventojas kas mėnesį mokės po 72 Lt PSD įmoką.

1.2. Gyventojų, vykdančių individualią veiklą įgijus verslo liudijimą, gautų pajamų apmokestinimas pajamų mokesčiu.

Gyventojai įgydami verslo liudijimą sumoka savivaldybių tarybų nustatytą fiksuoto dydžio pajamų mokestį.

2009 metams savivaldybių tarybų nustatytas fiksuotas pajamų mokestis negali būti mažesnis už pajamų mokestį apskaičiuojamą iš 12 MMA, galiojusį 2008 m. spalio 1 d., sumos atėmus 3840 Lt ir pritaikius 24 proc. tarifą, t. y. 1382 Lt.

2010 m. ir vėlesniais metais savivaldybių tarybos negalės nustatyti mažesnio fiksuoto pajamų mokesčio apskaičiuojamo 12 MMA, galiojusio mokestinio laikotarpio, einančio prieš mokestinį laikotarpį, kuriam įsigyjami verslo liudijimai, spalio 1 d., sumai pritaikius to mokestinio laikotarpio, kuriam įsigyjamas verslo liudijimas, sausio 1 d. galiosiantį Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – GPML) 6 str. 1 dalyje nurodytą pajamų mokesčio tarifą.

Savivaldybių tarybos 2009 m. ir vėlesniais metais turi teisę nustatyti mažesni fiksuoto dydžio pajamų mokestį:

1) neįgaliesiems asmenims, asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, tėvams (itėviams), auginantiems tris ir daugiau vaikų (įvaikių) iki 18 metų, taip pat vyresnius, jeigu jie mokosi dieninėse bendrojo lavinimo mokyklose, profesinių

ar aukštųjų mokyklų dieniniuose skyriuose, tėvams (tėviams), auginantiems neįgalų vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat vyresnį neįgalų vaiką (įvaikį), kuriam nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis, motinai (imotei) arba tėvui (itėviui), kuris (kuri) vaiką (įvaikį) iki 18 metų, taip pat vyresnį, jeigu šis mokosi dieninėje bendrojo lavinimo mokykloje, profesinės ar aukštosios mokyklos dieniniame skyriuje, augina vienas (viena), bendrojo lavinimo, profesinių, aukštųjų mokyklų dieninių skyrių moksleiviams ir studentams, taip pat bedarbiams, kurie nustatyta tvarka įregistruoti teritorinėse darbo biržose;

2) asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis verslo liudijime nurodytos rūšies veikla visoje Lietuvos Respublikoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas, arba konkrečios savivaldybės teritorijoje, išskyrus Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Palangos, Panevėžio, Šiaulių, Vilniaus miestų savivaldybių ir Marijampolės bei Neringos savivaldybių teritorijas;

3) asmenims, įsigyjantiems verslo liudijimą verstis tradicinių amatų veikla;

4) asmenims, kurie laikotarpiu, kuriam įsigyjamas verslo liudijimas, gauna su darbo santykiais ar jų esmę atitinkančiais santykiais susijusių pajamų.

Atkreipiame dėmesį, kad gyventojai, kurie mokesčiniu laikotarpiu buvo įsigiję verslo liudijimą **privalo** pateikti iki kitų metų gegužės 1 d. metinę pajamų mokesčio deklaraciją **net ir tuo atveju, jeigu individualios veiklos pajamų negavo**.

II. Gyventojų, ĮREGISTRAVUSIŲ individualią veiklą, apmokestinimas.

1.1. Gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, mokamos privalomojo sveikatos draudimo įmokos.

Gyventojai, įregistravę individualią veiklą, PSD įmokas moka taip pat patys už save. Jie kas mėnesį moka 9 proc. MMA dydžio PSD įmokas (t.y. 72 Lt), išskyrus gyventojus, kurie:

- patenka ir į draudžiamųjų valstybės lėšomis kategoriją ir (ar)
- gauna darbo užmokesčio pajamas.

Atkreipiame dėmesį, kad visais atvejais (nesvarbu, kad gyventojas draustas privalomuoju sveikatos draudimu dar ir bet kurioje kitoje draudžiamųjų asmenų kategorijoje) gyventojas, įregistravęs individualią veiklą, pasibaigus kalendoriniams metams privalo perskačiuoti savo PSD įmoką ir, jei reikia, iki gegužės 1 dienos papildomai sumokėti skirtumą tarp faktiškai per metus sumokėtos PSD įmokų sumos ir apskaičiuotos 9 proc. nuo per kalendorinius metus gautų individualios veiklos gyventojų pajamų mokesčiu apmokestinamųjų pajamų (t.y. pajamų atėmus leidžiamus atskaitymus) dydžio PSD įmokos.

Pavyzdys

Gyventojas 2009 m. sausio 1 d. įregistravo individualią veiklą ir vykdo visus 2009 metus. Gyventojas 2009 m. sausio – gruodžio mėnesiais privalo mokėti PSD įmokas (po 72 Lt) kas mėnesį. Tarkime, 2009 m. gyventojas iš individualios veiklos uždirbo 10 000 Lt. Kadangi gyventojas metų eigoje jau faktiškai sumokėjo 864 Lt (72 Lt x 12 mėnesių) PSD įmoką, iki gegužės 1 d. gyventojas privalo primokėti ((10 000 Lt x 9 proc.) – 864 Lt) **36 Lt** PSD įmoką.

Gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, metinė PSD įmoka negali būti mažesnė kaip 9 proc. 12 MMA (864 Lt), išskyrus asmenis, kurie:

- patenka ir į draudžiamųjų valstybės lėšomis kategoriją ir (ar)
- gauna darbo užmokesčio pajamas.

„PSD įmokų lubos“: **atkreipiame dėmesį**, kad gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, metinė PSD įmoka nuo individualios veiklos pajamų skaičiuojama nuo sumos, **nedidesnės** kaip 48 Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintų einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžių sumos. 2009 metams Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžių suma lygi 1488 Lt. Vadinasi, PSD įmoka nuo individualios veiklos pajamų už 2009 metų mokesčinių laikotarpi skaičiuojama nuo sumos, nedidesnės kaip 71 424 Lt (48 x 1488 Lt).

1.2. Gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, gautų pajamų apmokestinimas gyventojų pajamų mokesčiu.

Gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, pajamos pripažįstamos jų **gavimo momentu, išskyrus** gyventojų, kurie verčiasi individualia veikla ir yra įregistruoti pridėtinės vertės mokesčio mokėtojais arba savo individualiai veiklai priskiria ir joje naudoja ilgalaikį turtą, individualios veiklos pajamas. Šių gyventojų individualios veiklos pajamos pripažįstamos pagal **kaupimo apskaitos principą**, t. y. pajamos pripažįstamos tada, kai jos uždirbamos, neatsižvelgiant į pajamų gavimą (pvz., prekių pardavimo pajamos pripažįstamos uždirbtomis tada, kai prekės yra parduotos; pajamos už paslaugas laikomos uždirbtomis, kai paslaugos arba darbai yra atlikti).

Gyventojai, įregistravę individualią veiklą, privalo pradėti taikyti kaupimo apskaitos principą tuo mokestiniu laikotarpiu, kurį jis įregistruojamas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju arba priskiria turtą individualiai veiklai ir taiko iki veiklos pabaigos.

Atkreipiamė dėmesį, kad gyventojų, vykdančių sporto veiklą ir atlikėjų veiklą, pajamos visais atvejais pripažįstamos jų gavimo momentu.

Gyventojų, įregistravusių individualią veiklą, pajamoms taikomas vienas - **15 proc.** pajamų mokesčio tarifas. 15 proc. pajamų mokesčio tarifas skaičiuojamas nuo skirtumo, kuris gaunamas iš gautų ar uždirbtų individualios veiklos pajamų atėmus leidžiamus atskaitymus.

Leidžiami atskaitymai – tai įprastinės ir būtinos individualiai veiklai vykdyti patirtos išlaidos, susijusios su pajamų gavimu (uždirbimu).

Leidžiamiems atskaitymams nepriskiriamos:

- gyvenamųjų pastatų ir patalpų įsigijimo išlaidos;
- lengvųjų automobilių, išskyrus tuos, kurie naudojami tik teikiant transporto arba vairavimo mokymo paslaugas ir (arba) nuomojami, įsigijimo išlaidos;
- kompiuterių programų susikūrimo išlaidos;
- kompiuterinių programų įsigijimo išlaidos, jeigu šios programos yra įsigytos iš asocijuotų asmenų arba yra įsigytos iš vienetų, įregistruotų ar kitaip organizuotų tikslinėse teritorijose, arba gyventojų, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėje teritorijoje;
- į biudžetą mokamas pridėtinės vertės mokestis;
- į biudžetą mokamas gyventojų pajamų mokestis;
- pirkimo (importo) pridėtinės vertės mokestis, įtrauktas į pridėtinės vertės mokesčio atskaitą;
- sumokėtos netesybos, į biudžetą ir valstybės pinigų fondus sumokėtos baudos, delspinigiai ir kitos sankcijos už teisės aktų pažeidimus;
- išlaidos paramai ir dovanoms;
- reprezentacijos išlaidos;
- išmokos užsienio gyventojams, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta yra tikslinėse teritorijose;
- gyventojų padarytas žalos atlyginimas;
- išmokos, nuo kurių gyventojas privalėjo išskaičiuoti pajamų arba pelno mokestį, tačiau jo neišskaičiavo;
- išmokos užsienio vienetams, kurie įregistruoti ar kitaip organizuoti tikslinėse teritorijose, jeigu išmokas mokantis gyventojas Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nustatyta tvarka vietos mokesčio administratoriui neįrodo, kad tokios išmokos yra susijusios su jas mokačio gyventojų ir jas gaunančio užsienio vieneto įprastine veikla ir kad išmokas gaunantis užsienio vienetas valdo turtą, reikalingą tokiai įprastinei veiklai vykdyti, ir jeigu išmoka ir ekonomiškai pagrįsta ūkinė operacija yra susijusios.

Atkreipiamė dėmesį, jeigu gyventojas verčiasi kelių skirtingų rūšių individualia veikla, su tokios veiklos pajamų gavimu (uždirbimu) susiję leidžiami atskaitymai atimami atskirai pagal kiekvienos individualios veiklos rūšies pajamas.

Atkreipiamė dėmesį, kad individualią veiklą vykdančių gyventojų, kurių pajamos pripažįstamos jų gavimo momentu, leidžiamų atskaitymų suma negali viršyti per tą mokestinį laikotarpį gautų individualios veiklos pajamų.

Individualios veiklos išlaidos turi būti pagrįstos dokumentais, turinčiais visus Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatyme ir kituose Lietuvos Respublikos aktuose numatytus privalomus apskaitos rekvizitus, jeigu Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija nenustato, kad tam tikri rekvizitai atitinkamiems dokumentams nėra būtini.

Tokiais atvejais, kai gyventojas prekes ir paslaugas įsigyja iš užsienio vienetų ir gyventojų, jo patirtos išlaidos gali būti grindžiamos užsienio vienetų ir gyventojų surašytais dokumentais, jeigu iš šių dokumentų galima nustatyti ūkinės operacijos turinį.

Individualią veiklą vykdančioms gyventojams, kurie pajamas **pripažįsta pagal kaupimo principą**, suteikiama teisė susidariusius mokestinio laikotarpio **nuostolius**, kurie apskaičiuojami iš individualios veiklos pajamų atėmus neapmokestinamąsias pajamas ir leidžiamus atskaitymus, **perkelti** į kitus mokestinius metus. Šiuos nuostolius gyventojas gali perkelti neribotą laiką, numatant, kad toks perkėlimas nutraukiamas tik tada, kai gyventojas nutraukia veiklą, dėl kurios mokestiniai nuostoliai susidarė. Jeigu individualią veiklą vykdančios gyventojai gauna mokestinius nuostolius ilgiau negu vienerius metus, pirmiausia perkeliama ankstesnių metų nuostoliai. Vėliau patirti mokestiniai nuostoliai perkeliama tik padengus ankstesnių metų nuostolius.

Atkreipiame dėmesį, kad jeigu gyventojas verčiasi kelių skirtingų rūšių individualia veikla, iš skirtingų individualios veiklos rūšių susidarę mokesčiai gali būti dengiami tik tos rūšies veiklos, dėl kurios tokie nuostoliai susidarė, pajamomis.

GPMĮ nuostatos, kiek jos susijusios su pajamų ir leidžiamų atskaitymų pripažinimu pagal kaupimo apskaitos principą (įskaitant mokesčių nuostolių perkėlimą), taikomos apskaičiuojant ir deklaruojant **2010 metų ir vėlesnių mokesčių laikotarpių pajamas**. Gyventojas, kuris verčiasi individualia veikla ir yra įregistruotas pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju arba savo individualiai veiklai priskyres ir joje naudoja ilgalaikį turtą, jau 2009 metais gali pasirinkti kaupimo apskaitos principą. Šiuo atveju gyventojas leidžiamiems apskaitymams gali priskirti 2008 m. mokesčių laikotarpiu patirtas išlaidas, jeigu jos susijusios su 2009 m. uždirbtomis pajamomis.

Atkreipiame dėmesį, kad gyventojas, kuris mokesčių laikotarpiu buvo įregistravęs individualią veiklą, **privalo** pateikti iki kitų metų gegužės 1 d. metinę pajamų mokesčio deklaraciją **net ir tuo atveju, jeigu individualios veiklos pajamų negavo**.

III. Gyventojų, vykdančių individualią veiklą ĮGIJUS verslo liudijimą ar ĮREGISTRAVUSIŲ INDIVIDUALIĄ VEIKLĄ, apmokestinimas nekilnojamojo turto mokesčiu.

Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatyme (Žin., 2005, Nr. 76-2741; toliau - NTM) yra nustatyta, kad fiziniai asmenys nekilnojamojo turto mokesčių (toliau – NTM) turi mokėti už nuosavybės teise priklausantį administracinės, gamybos, prekybos, maitinimo, paslaugų, viešbučių, transporto ir kitų paskirčių nekilnojamąjį turtą, o už gyvenamosios, sodų, garažų, mokslo, religinės, poilsio, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio paskirties statinius ir/ar patalpas, žuvininkystės bei inžinerinius statinius, tik tuo atveju, jei šis nekilnojamas turtas (toliau – NT) bus naudojamas individualioje arba ekonominėje veikloje ir iš uždirbamų pajamų bus atimamos su šio turto naudojimu susijusios remonto, elektros energijos, šildymo bei panašios išlaidos, ar bus atskaitoma įsigyjant NT (ar susijusias su šiuo turtu kitas prekes ir/ar paslaugas) sumokėto PVM dalis.

Atkreipiame dėmesį, kad gyvenamosios, sodų, garažų, poilsio, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės paskirties statiniai (patalpos), žuvininkystės bei inžineriniai statiniai apmokestinami ir tada, kai juos individualioje ar ekonominėje veikloje naudoja ir su turto naudojimu susijusias sumas nustatyta tvarka atskaito ne NT savininkai, o kiti fiziniai asmenys, pavyzdžiui, turto nuomininkai.

Pažymėtina, kad individualioje veikloje įgijus verslo liudijimą naudojamas minėtų paskirčių NT **nėra apmokestinamas**, nes su tuo turtu susijusios išlaidos negali būti priskiriamos leidžiamiems atskaitymams. Tačiau, jeigu iš gyventojų, įsigijusio nuomos verslo liudijimą, išsinuomotą NT nuomininkas (fizinis asmuo) priskiria aukščiau paminėtomis individualioje ar ekonominėje veikloje naudojamo turto kategorijoms, tai šio NT savininkui atsiranda prievolė mokėti NT mokesčių.

NTM mokamas nuo **NT mokesčių vertės**. Ją pagal NT unikalų (kadastrinį) numerį galima sužinoti interneto tinklalapyje <http://www.registrucentras.lt/> arba iš Nekilnojamojo turto registro išrašo, kurį gyventojams VĮ „Registru centras“ parengia ir išduoda nemokamai.

Atkreipiame dėmesį, kad NTM turi būti mokamas ir už Nekilnojamojo turto registre neįregistruotą NT. Todėl jeigu gyventojui priklauso NT, kuris neįregistruotas Nekilnojamojo turto registre, tai jie taip pat privalo kreiptis į VĮ „Registru centras“ dėl savo NT mokesčių vertės nustatymo.

Gyventojai turi apskaičiuoti, deklaruoti ir sumokėti NTM metams pasibaigus **iki kitų metų vasario 1dienes**. Avansinio NTM gyventojams mokėti **nereikia**.

NTM nereikia mokėti ir deklaruoti už tokį gyventojų NT:

- savininko naudojamas žemės ūkio veiklai, taip pat žemės ūkio paskirties žemėje auginant ar perdirbant taip išaugintą produkciją, t.y. ūkininko ir jo partnerių ūkininko ūkyje, įregistruotame Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatymo nustatyta tvarka, žemės ūkio produkcijai išauginti ar išauginti ir perdirbti naudojamas NT;
- savininko naudojamas švietimo darbui, socialinei globai ir rūpybai;
- savininko naudojamas kulto apeigų reikmenų gamybai, laidojimo paslaugoms teikti;
- esantį kapinių teritorijoje;
- naudojamas kaip kūrybinės dirbtuvės (studijos) individualiai kūrybinei veiklai savininko, Lietuvos Respublikos [meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatymo](#) (Žin., 2004, Nr.153-5573) nustatyta tvarka įgijusio meno kūrėjo statusą.

Be to, fiziniai asmenys NTM **nemoka** už bet kokios paskirties ir panaudojimo nuosavą nekilnojamąjį turtą, kurį yra neterminuotai ar ilgiau kaip vienam mėnesiui perdavę naudotis juridiniam asmeniui (nuomos, panaudos ar kitais būdais). Tuo laikotarpiu už tą NT moka jį perėmęs juridinis asmuo.

Savivaldybės savo biudžeto sąskaita gali **atleisti gyventojus nuo NTM** arba **jį sumažinti**, tačiau šie asmenys vis tiek privalo iki kitų kalendorinių metų vasario 1 dienos pateikti NT mokesčio deklaraciją.